
FSMA_2017_19 dd. 19/10/2017

Transparantie over kosten en rendement bij pensioentoezeggingen van het type vaste bijdragen zonder gewaarborgd rendement – Verwachtingen en aanbevelingen

---

Toepassingsveld:

De pensioeninstellingen die onderworpen zijn aan de wet van 28 april 2003 'betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid' en haar uitvoeringsbesluiten.

Samenvatting/Doelstelling:

Deze mededeling bevat een overzicht van de verwachtingen en aanbevelingen van de FSMA op het vlak van informatie die een pensioeninstelling verschaft via het pensioenreglement, het transparantieverlag en de pensioenfiche aan aangeslotenen van een pensioentoezegging van het type vaste bijdragen zonder gewaarborgd rendement over alle elementen die rechtstreeks of onrechtstreeks een impact hebben op hun aanvullend pensioen.

Structuur:

Inleiding

1. *Hoe werkt een pensioentoezegging van het type vaste bijdragen zonder gewaarborgd rendement? de elementen die rechtstreeks of onrechtstreeks een impact hebben op het aanvullend pensioen*
2. *Belangrijkste vaststellingen*
3. *Het pensioenreglement*
  - 3.1. *Inhoudelijke verwachtingen*
  - 3.2. *Inhoudelijke aanbevelingen*
  - 3.3. *Redactionele verwachtingen*
  - 3.4. *Redactionele aanbevelingen*
4. *Het transparantieverlag*
  - 4.1. *Inhoudelijke verwachtingen*
  - 4.2. *Inhoudelijke aanbevelingen*
  - 4.3. *Redactionele verwachtingen*
  - 4.4. *Redactionele aanbevelingen*
5. *De pensioenfiche*
  - 5.1. *Deel 1 van de pensioenfiche*
  - 5.2. *Deel 2 van de pensioenfiche*
  - 5.3. *Redactionele verwachtingen*
  - 5.4. *Redactionele aanbevelingen*
  - 5.5. *Voorbeelden*

6. Algemene redactionele verwachtingen en aanbevelingen

6.1. Algemene redactionele verwachtingen

6.2. Algemene redactionele aanbevelingen

Inleiding

Achtergrond en scope van het onderzoek

De FSMA heeft in de loop van 2016 een onderzoek uitgevoerd dat peilde naar de mate van financiële transparantie die pensioeninstellingen er op nahouden bij pensioentoezeggingen van het type 'vaste bijdragen zonder gewaarborgd rendement'. Er werd op dit type pensioentoezeggingen gefocust omdat bij dit type het eindresultaat onzeker is. Wat de aangeslotene als aanvullend pensioen mag verwachten is moeilijk te voorspellen omdat er diverse elementen meespelen - in het bijzonder kosten en rendementen - die het concrete eindresultaat bij pensionering bepalen. Transparante communicatie over deze elementen is dus noodzakelijk wil de aangeslotene een correct zicht krijgen op het aanvullend pensioen dat hij mag verwachten. Dit gegeven speelt veel minder bij pensioentoezeggingen van het type vaste prestaties, waar de inrichter een vooraf in het pensioenreglement gedefinieerde prestatie als aanvullend pensioen belooft.

De FSMA heeft enkel collectieve pensioentoezeggingen aan werknemers opgenomen in haar onderzoek. Aanvullende pensioenen van zelfstandigen en zelfstandige bedrijfsleiders bleven buiten het onderzoeksveld, evenals individuele pensioentoezeggingen aan werknemers.

Eigen aan de onderzochte pensioentoezeggingen is dat zij collectief zijn én verplicht voor de werknemers die aan de aansluitingsvoorwaarden van de pensioentoezegging beantwoorden. Deze pensioentoezeggingen zijn bovendien onderworpen aan een specifiek sociaalrechtelijk wettelijk kader, namelijk de WAP en haar uitvoeringsbesluiten. Heel wat andere, 'meer generieke' wetgeving sluit aanvullende pensioenen overigens expliciet uit van haar toepassingsgebied. Zo zijn noch Assurmifid, noch PRIIPS van toepassing op aanvullende pensioenen. Dit eigen wettelijk kader vormt de basis voor de verwachtingen en aanbevelingen van de FSMA geformuleerd in het kader van haar onderzoek.

Er gaan evenwel steeds meer stemmen op om ook voor werknemers facultatieve en individuele aanvullende pensioenen te voorzien. Mocht deze trend zich vertalen in concrete wetgeving, dan spreekt het voor zich dat dit tot een herziening kan leiden van de verwachtingen en aanbevelingen geformuleerd in deze mededeling. Het feit dat een werknemer in de regel verplicht wordt aangesloten bij de pensioentoezegging van zijn werkgever, dat deze laatste een significant deel van het beleggingsrisico blijft dragen op grond van de rendementsgarantie van artikel 24 van de WAP en dat de aangeslotene slechts zelden individuele inspraak krijgt in de wijze waarop zijn pensioenreserve belegd wordt, rechtvaardigen op het vlak van transparantie immers een zekere 'eigen' aanpak. Als een of meerdere van deze aspecten wegvallen en bv. ook de werknemer bepaalde keuzes kan maken en/of bijkomende risico's moet dragen, neemt ook het belang van goede precontractuele informatie gevoelig toe.

Onderzoeksvraag en -methode

De FSMA ging met haar onderzoek na in welke mate een aangeslotene aan de hand van de hem ter beschikking gestelde informatie een correct en begrijpelijk zicht kreeg op alle elementen die rechtstreeks en onrechtstreeks een invloed hebben op zijn aanvullend pensioen (kosten, rendement, ...). Het onderzoek ging hierbij niet alleen na of de pensioeninstelling alle relevante wettelijke voorschriften naleefde, maar probeerde tevens een aantal goede praktijken in kaart te brengen inzake communicatie over de diverse elementen via het pensioenreglement, het transparantieverlag en de pensioenfiche; hierna de '**sleuteldocumenten**' van een pensioentoezegging genoemd.

Met behulp van informatie uit de Databank Aanvullende Pensioenen (DB2P) heeft de FSMA hiertoe een steekproef van 87 pensioentoezeggingen afgebakend, verspreid over 33 pensioeninstellingen (17 verzekeringsondernemingen en 16 IBP's¹). Het ging om 12 sectorale en 75 ondernemingspensioentoezeggingen. Er waren in totaal 1.144.441 personen aangesloten bij een van deze toezeggingen. Zij hadden samen recht op een bedrag van ongeveer 2,25 miljard € aan verworven reserves. De sleuteldocumenten van elk van deze toezeggingen werden opgevraagd en in detail onderzocht.

Het onderzoeksverslag

De resultaten van voormeld onderzoek werden uiteengezet in een onderzoeksverslag. Uit het onderzoek bleek alvast dat er in de praktijk op het vlak van transparante communicatie over de elementen die een invloed hebben op het aanvullend pensioen nog de nodige ruimte voor verbetering bestaat. De FSMA heeft aan haar bevindingen dan ook een aantal verwachtingen en aanbevelingen gekoppeld.

Voor een goed begrip:

De FSMA formuleert een **verwachting** wanneer er een expliciete wettelijke grondslag voorhanden is en het m.a.w. om een absolute verplichting gaat. Bij elke verwachting wordt dan ook het concrete wetsartikel meegedeeld waarop de FSMA haar verwachting baseert.

Wanneer het om een goede praktijk gaat waarvoor geen expliciete wettelijke grondslag bestaat, formuleert de FSMA deze als een **aanbeveling**. Pensioeninstellingen worden uiteraard uitgenodigd om niet alleen verwachtingen, maar ook aanbevelingen zo goed als mogelijk te volgen.

Inhoud van deze mededeling

Deze mededeling geeft een beknopt overzicht van de belangrijkste vaststellingen van het onderzoek (hoofdstuk 2) en bundelt vervolgens per sleuteldocument alle verwachtingen en aanbevelingen die de FSMA heeft geformuleerd in het kader van haar onderzoek. Achtereenvolgens komen zo het pensioenreglement (hoofdstuk 3), het transparantieverlag (hoofdstuk 4) en de pensioenfiche (hoofdstuk 5) aan bod. Laatstgenoemd hoofdstuk bevat tevens een aantal **uitgewerkte voorbeelden** van een pensioenfiche opgesteld conform de verwachtingen en aanbevelingen van de FSMA. Een laatste hoofdstuk bevat tot slot nog een aantal redactionele verwachtingen en aanbevelingen die voor alle drie de sleuteldocumenten gelden (hoofdstuk 6). Het doel van deze mededeling is om de

---

¹ Instelling voor bedrijfspensioenvoorziening.

pensioeninstellingen een toegankelijk overzicht te geven van de verwachtingen en aanbevelingen die werden geformuleerd in het onderzoeksverslag (zie vorige alinea).

Ter kadering van de vaststellingen, verwachtingen en aanbevelingen wordt evenwel eerst beknopt stilgestaan bij de werking van een pensioentoezegging van het type vaste bijdragen zonder gewaarborgd rendement (hoofdstuk 1). De elementen die bij dit type pensioentoezegging rechtstreeks of onrechtstreeks een impact hebben op het aanvullend pensioen worden in grote lijnen besproken. De in deze mededeling opgenomen verwachtingen en aanbevelingen zijn steeds met minstens een van deze elementen verbonden.

Voor een uitvoerige bespreking van deze elementen, de vaststellingen van het onderzoek die tot de verwachtingen en aanbevelingen hebben geleid en verdere verduidelijking bij deze verwachtingen en aanbevelingen zelf, wordt verwezen naar het [onderzoeksverslag](#). Dit verslag is eveneens terug te vinden op de website van de FSMA.

1. Hoe werkt een pensioentoezegging van het type vaste bijdragen zonder gewaarborgd rendement?

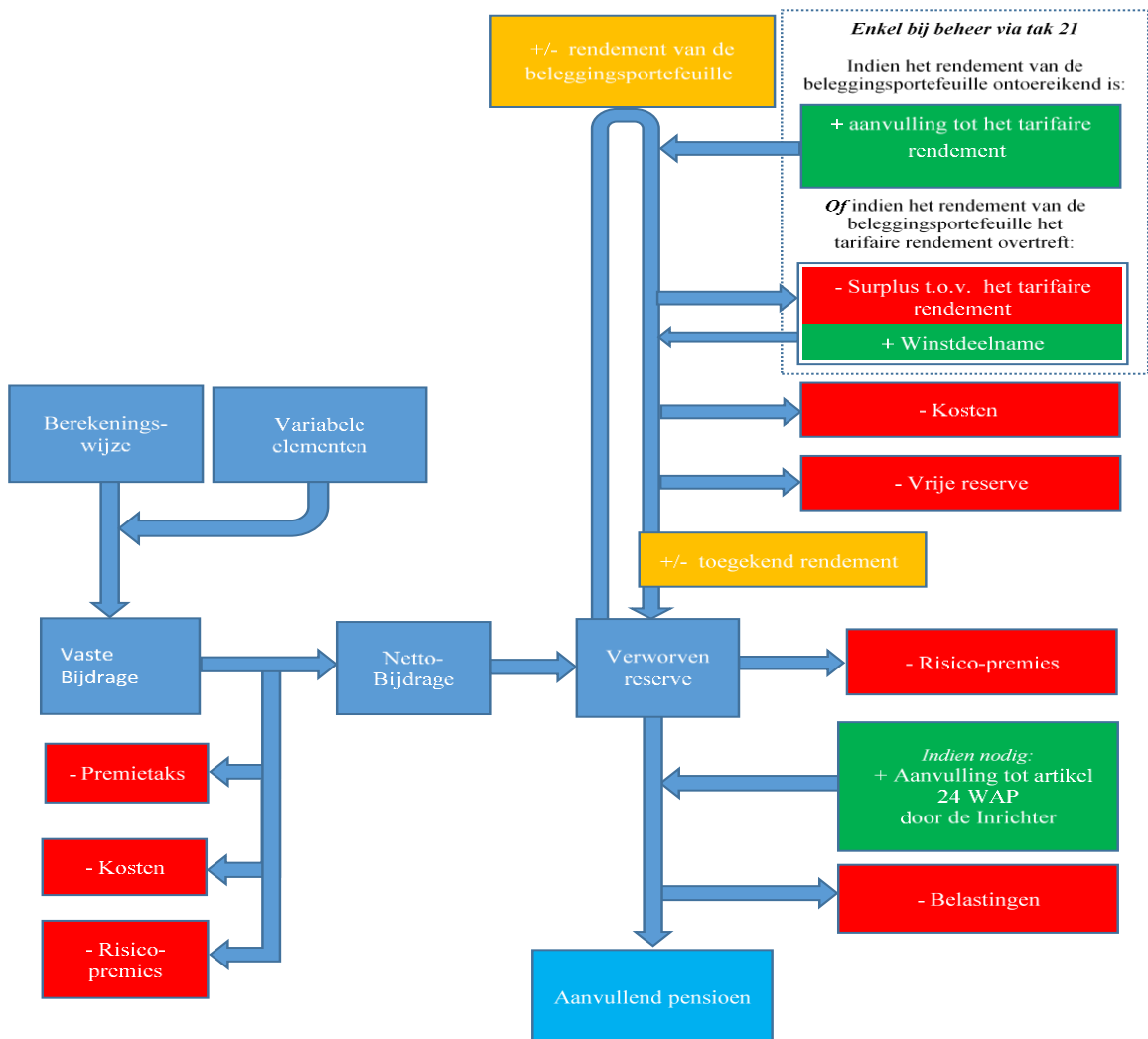
1.1 Schematisch overzicht

Het aanvullend pensioen dat een aangeslotene uiteindelijk zal ontvangen in het kader van een pensioenplan van het type vaste bijdragen zonder gewaarborgd rendement is essentieel het resultaat van twee elementen:

- (i) de bijdragen die op de rekening van de aangeslotene worden gestort en
- (ii) het rendement dat aan diezelfde rekening wordt toegewezen.

Achter deze twee ogenschijnlijk eenvoudige elementen gaat echter een samenspel van tal van factoren schuil.

Schematisch kunnen we de werking van een pensioentoezegging van het type vaste bijdragen zonder gewaarborgd rendement als volgt samenvatten:

1.2 Van vaste (bruto)-bijdrage naar nettobijdrage

De vaste bijdrage is het resultaat van de berekeningsregels in het reglement en de variabele elementen

De basis van de toezegging van het type vaste bijdragen is logischerwijs de “**vaste bijdrage**”. Deze vormt het voorwerp van de toezegging van de inrichter.

Het pensioenreglement stelt de **berekeningswijze** van de vaste bijdrage vast. De bijdrage kan een forfaitair bedrag zijn, maar meestal wordt deze berekend aan de hand van een formule die rekening houdt met een aantal **variabele elementen** eigen aan elke aangeslotene, zoals het loon, het tewerkstellingspercentage enz. Het bedrag van de vaste bijdrage waarop een aangeslotenen recht heeft, is bijgevolg het resultaat van de berekeningsregels in het reglement en de variabele elementen.

Daarnaast bepaalt het pensioenreglement ook de frequentie waarmee de vaste bijdrage betaald zal worden (maandelijks, trimestrieel, jaarlijks, eenmalig, ...) en de financieringsbron, d.w.z. of het pensioenplan wordt gefinancierd met werkgeversbijdragen, met werknemersbijdragen of met een combinatie van beide.

Premietaks, kosten en risicopremies kunnen ten laste komen van de vaste bijdrage

Afhankelijk van wat het pensioenreglement bepaalt, kunnen bepaalde bedragen in mindering worden gebracht van de vaste bijdragen. Concreet gaat het om:

- de **premietaks**;
- eventuele **kosten** aangerekend door de pensioeninstelling en
- eventuele **premies voor risicodekkingen**.

Het pensioenreglement kan bepalen dat de inrichter één of meerdere van deze elementen ten laste neemt, bovenop de vaste bijdrage, maar dit is geenszins verplicht. Indien dit niet het geval is, zal dat element worden afgetrokken van de vaste bijdrage. Dit vertaalt zich dan in een lagere **nettobijdrage**, zijnde de bijdrage die uiteindelijk op de individuele rekening van de aangeslotene belandt voor diens pensioenopbouw.

1.3 Rendement toegekend aan de individuele rekening

Een vijftal factoren beïnvloeden de hoogte van het rendement dat aan de individuele

De nettobijdragen worden voor elke aangeslotene op een individuele rekening gestort². Het bedrag op deze individuele rekening wordt de **verworven reserve** van de aangeslotene genoemd. Bij het ingaan van het wettelijke pensioen betaalt de pensioeninstelling dit bedrag uit. Het bedrag op dat tijdstip hangt niet alleen af van de nettobijdragen die tot dan gestort

---

² Volledigheidshalve wijzen we er op dat werknemers- en werkgeversbijdragen op een afzonderlijke individuele rekening gestort moeten worden. Een aangeslotene kan dus meer dan één individuele rekening bij de pensioeninstelling hebben. In wat volgt wordt voor een vlotte leesbaarheid slechts over één individuele rekening gesproken, maar de principes zijn op elke individuele rekening van toepassing.

rekening wordt toegekend.

werden maar ook van het rendement dat door de jaren heen werd toegekend.

Een vijftal factoren beïnvloeden de hoogte van het rendement dat aan de individuele rekening wordt toegekend:

- (i) het **rendement** van de achterliggende **beleggingsportefeuille**;
- (ii) een eventueel door de pensioeninstelling **gewaarborgd rendement**;
- (iii) eventueel door de pensioeninstelling toegekende **winstdeelnames**;
- (iv) eventuele **kosten** die ten laste worden gelegd van de verworven reserve of van het rendement van de beleggingsportefeuille;
- (v) eventuele onttrekkingen aan het rendement met het oog op de financiering van een **vrije reserve**.

De manier van rendementstoekenning verschilt sterk naargelang het type pensioeninstelling (verzekeringsonderneming of IBP) en - in het geval van een verzekeringsonderneming - naargelang het type product waarin zij de pensioentoezegging beheert (tak 21 of tak 23).

Bij beheer door een IBP of via een tak 23 product is er een rechtstreekse band tussen het beleggingsrendement en het daadwerkelijk toegekend rendement. Een hoger of lager rendement van de beleggingsportefeuille leidt in beginsel ook tot een hoger of lager toegekend rendement.

Bij beheer via een tak 21 product is er slechts een onrechtstreeks verband. De verzekeringsonderneming waarborgt in dat geval immers hoe dan ook een tarifair rendement. Het beleggingsrendement speelt enkel nog een rol voor de winstdeelname. Hoe groter het positieve verschil tussen het rendement van de beleggingsportefeuille en het tarifaire rendement, hoe groter de kans dat de verzekeringsonderneming beslist om een deel van dat verschil aan de aangeslotenen toe te kennen als winstdeelname en hoe groter het bedrag van dat deel kan zijn.

Risicopremies kunnen ten laste komen van de verworven reserve

Naast de toekenning van het rendement wordt het saldo van de individuele rekening in bepaalde gevallen ook nog beïnvloed door de onttrekking van **premies voor** de financiering van **risicodekkingen**.

1.4 De wettelijke rendementsgarantie

Het bedrag op de individuele rekening wordt mogelijk aangevuld op grond van de wettelijke rendementsgarantie.

Het bedrag waarop de aangeslotene op de pensioenleeftijd uiteindelijk aanspraak kan maken jegens de pensioeninstelling is gelijk aan de verworven reserve die zich op dat ogenblik op zijn individuele rekening bevindt.

Daarmee is het verhaal evenwel nog niet helemaal ten einde. De wetgever heeft immers in een **minimumrendement** voorzien. Op grond daarvan moeten de bijdragen, na aftrek van kosten (beperkt tot maximaal 5 % van de vaste bijdrage) en premies voor risicodekkingen (overlijden en arbeidsongeschiktheid), minimaal een bepaalde intrestvoet opbrengen. Indien het bedrag op de individuele rekening lager ligt dan dat waar de aangeslotene op grond van artikel 24 van de WAP recht op heeft, dan moet de inrichter op het moment dat de verworven reserve opeisbaar wordt, het verschil bijpassen.

1.5 Fiscaliteit

De fiscaliteit bepaalt het nettobedrag van het aanvullend pensioen

Als laatste stap moet men rekening houden met de fiscaliteit van de tweede pijler. Het aanvullend pensioen dat wordt uitbetaald door de pensioeninstelling en/of de inrichter zal immers nog onderworpen zijn aan een aantal belastingen en heffingen.

De mate waarin pensioeninstellingen over elk van voorgaande aspecten communiceren, vormde het voorwerp van het onderzoek. In wat volgt, worden eerst de belangrijkste bevindingen van het onderzoek beknopt samengevat (hoofdstuk 2). Vervolgens worden de verwachtingen en aanbevelingen die de FSMA heeft geformuleerd in het kader van haar onderzoek gebundeld meegedeeld per sleuteldocument, om er zo een toegankelijk overzicht van te geven (hoofdstukken 3 t.e.m. 5).

Een uitvoerigere bespreking van de resultaten van het onderzoek, evenals een verdere verduidelijking van de verwachtingen en aanbevelingen, zijn na te lezen in het onderzoeksverslag.

2. Belangrijkste vaststellingen van het onderzoek

Hieronder worden de voornaamste vaststellingen van het onderzoek per thema weergegeven.

Transparantie over de aard van de pensioentoezegging:

- **Aard van de pensioentoezegging** - De aard van de pensioentoezegging (zijnde van het type vaste bijdragen) wordt in ongeveer de helft van de pensioenreglementen en transparantieverslagen niet expliciet meegedeeld.

Transparantie over de vaste bijdrage:

- **Berekeningswijze van de vaste bijdrage** - Bij een tiental pensioentoezeggingen was de berekeningswijze van de vaste bijdrage niet of onvolledig opgenomen in het pensioenreglement.
- **Betaalde vaste bijdrage** - Slechts de helft van de pensioenfiches vermeldde het bedrag van de betaalde vaste bijdrage voor het afgelopen jaar.
- **Inhouding persoonlijke bijdragen op loon** - Ondanks een expliciete wettelijke verplichting hiertoe, vermeldden enkele pensioenreglementen niet dat de persoonlijke bijdragen op het nettoloon worden ingehouden.
- **Periodiciteit** - De periodiciteit waarmee de bijdragen betaald werden, was in de regel terug te vinden in het pensioenreglement. Een derde van de reglementen verduidelijkte evenwel niet of deze bijdragen vooraf dan wel achteraf betaald werden.
- **Variabele elementen** - Meer dan de helft van de pensioeninstellingen uit de steekproef vermeldde in de pensioenfiche niet alle variabele elementen die nodig waren voor de berekening van de verworven reserve.

Transparantie over de berekening van de nettobijdrage:

- **Kosten op de bijdragen** - Bij bijna de helft van de onderzochte pensioentoezeggingen deelde geen enkel sleuteldocument de concrete kostenpercentages mee die werden aangerekend op de vaste bijdragen.
- **Detailberekening nettobijdrage** - Enkele pensioenfiches verduidelijkten in detail - i.e. met opgave van de concrete bedragen in euro van de taksen, kosten en/of risicopremies die werden afgetrokken - welk deel van de vaste bijdrage (zoals gedefinieerd in het pensioenreglement) uiteindelijk als nettobijdrage op de individuele rekening van de aangeslotene belandde. Dit is een zeer transparante praktijk.
- **Premietaks** - De vermelding van de premietaks in pensioenfiches bleek vaak verwarrend, omdat een bedrag aan premietaks werd vermeld, waar de taks gedragen werd door de werkgever bovenop de bijdrage of - omgekeerd - omdat geen premietaks werd vermeld, terwijl de taks in mindering werd gebracht van de bijdrage.

Transparantie over de berekening van de risicodekkingen:

- **Keuze omvang risicodekking** - Wanneer de aangeslotene de omvang van zijn risicodekking(en) kon kiezen, moest hij voor informatie vooral het pensioenreglement raadplegen. De pensioenfiche was erg karig met informatie op dit punt. Slechts een vijfde wees er op dat er überhaupt een keuzemogelijkheid was.
- **Prestatie risicodekking** - Indien de pensioentoezegging voorzag in een risicodekking (overlijden of invaliditeit), deelden het pensioenreglement en de pensioenfiche in de regel de prestatie mee die men mocht verwachten wanneer het verzekerde risico zich voordeed.

Transparantie over het rendement van de verworven reserve:

- **Toegekende rendement** - De helft van de transparantieverlagen vermeldde het concreet toegekende rendementspercentage niet. Informatie over het concreet toegekende rendement in de pensioenfiche was bij IBP's de regel, bij verzekeringsondernemingen de uitzondering;
- **Kosten op de reserve** - Een derde van de transparantieverlagen vermeldde niet dat er kosten ten laste van de verworven reserve werden gelegd. Ook pensioenfiches gaven zelden inzicht in de kosten die werden aangerekend op de reserve;
- **Detailberekening toegekend rendement** - De enkele verzekeringsondernemingen die wel details gaven over kosten en rendement, deden dit via een zeer transparante gedetailleerde berekening van het toegekende rendement onder de vorm van een lopende rekening. Het toegekende rendement werd in een detail opgesplitst in een deel tarifair rendement (+), een deel winstdeelnamen (+) en een deel kosten (-);
- **Rendement van de beleggingsportefeuille** - Nog niet de helft van de transparantieverlagen communiceerde het rendement van de beleggingsportefeuille. Het waren vooral verzekeringsondernemingen die het beleggingsrendement niet meedeelden³;
- **Tarifair rendement** - Bij bijna een derde van de onderzochte pensioentoezeggingen met een gewaarborgd tarifair rendement kon de aangeslotene via geen enkel sleuteldocument te weten komen welk rendement de pensioeninstelling hem nu precies waarborgde. Waar dit wel het geval was, was de precieze draagwijdte van dat gewaarborgd rendement - voor welke periode en voor welke bijdragen is het rendement gewaarborgd? - zelden op een voldoende begrijpelijke wijze verwoord. In bepaalde gevallen was het zelfs helemaal niet duidelijk of de verzekeringsonderneming überhaupt een rendement waarborgde;
- **Winstdeelnamen** - Een derde van de transparantieverlagen vermeldde het percentage van de winstdeelnamen niet;

---

³ Dit wordt wellicht verklaard door het feit dat verzekeringsondernemingen in de regel met een gewaarborgd rendement werken (beheer via een tak 21 product), waardoor het verband tussen het behaalde beleggingsrendement en het toegekend rendement onrechtstreeks is. Bij IBP's is voormeld verband in de regel rechtstreeks omdat zij quasi altijd met een middelenverbintenis werken en dus geen rendementsresultaat waarborgen.

- **Beleggingsstrategie** - In het transparantieverlag maakte men zelden een opsplitsing van de beleggingsstrategie op korte en op lange termijn. De beleggingsstrategie werd vaak in zeer algemene bewoordingen beschreven. Zo werd zelden informatie gegeven over de beoogde portefeuillesamenstelling of het risicobeleid van de pensioeninstelling in kwestie;
- **Beheer volgens sociale, ethische en leefmilieuaspecten** - Bijna een kwart van de transparantieverlagen vermeldde niet in welke mate men bij het beleggen rekening hield met sociale, ethische en leefmilieuaspecten.

Transparantie over de verworven rechten en het uiteindelijk te verwachten aanvullend pensioen:

- **Actuele financieringsniveau** - Meer dan een derde van de pensioenfiches vermeldde het actuele financieringsniveau van de wettelijke rendementsgarantie niet, al vermeldde de helft van deze fiches wel het bedrag van de rendementsgarantie;
- **Verworven reserve van het voorgaande jaar** - Een aantal pensioenfiches vermeldden de verworven reserve van het voorgaande jaar niet;
- **Verworven prestatie** - Een tiental pensioenfiches vermeldde de verworven prestatie niet, hoewel deze berekenbaar waren;
- **Inzicht in de evolutie van de verworven reserve** - Veel pensioenfiches vermeldden enkel het bedrag van de verworven reserve en dat van het voorgaande jaar, maar gaven geen tussentijdse *in- en outflows*. De aangeslotene kreeg lang niet altijd zicht op de bijdragen die voor hem waren gestort het afgelopen jaar, welke bedragen er werden afgehouden van de bijdrage zoals bepaald in het pensioenreglement, welk rendement zijn verworven reserve het afgelopen jaar had opgeleverd, etc. De evolutie van de verworven reserve over het afgelopen jaar werd m.a.w. zelden verduidelijkt in de pensioenfiche. Dit is weliswaar geen wettelijke verplichting, maar blijkt een zeer transparante praktijk te zijn die alle aanbeveling verdient.
- **Financiering van de verworven reserve** - De verworven reserve werd in de regel gesplitst meegedeeld in functie van haar financiering (met werkgevers- of werknemersbijdragen en - bij beheer via een tak 21 product - al dan niet ontstaan uit winstdeelnames);
- **Financiering van de verworven prestatie** - De verworven prestatie werd eveneens in de regel gesplitst meegedeeld in functie van financieringsbron (werkgevers- of werknemersbijdragen). De helft van de relevante pensioenfiches vermeldde de verworven prestatie tevens opgesplitst in het deel opgebouwd met winstdeelnames en het deel opgebouwd met nettobijdragen en het tarifaire rendement;
- **Verwachte prestatie** - Twee derde van de pensioenfiches deelde een verwachte prestatie mee, maar de draagwijdte van dit bedrag - namelijk dat het een raming betrof die bovendien veronderstelt dat de aangeslotenen in dienst blijft tot de pensioenleeftijd - werd vaak onvoldoende toegelicht;
- **Herberekeningsdatum** - Meer dan een vierde van de pensioenfiches gaf de herberekeningsdatum niet aan;
- **Fiscaliteit** - Ruim de helft van de pensioenfiches waarschuwde voor de impact van belastingen op de brutobedragen die werden meegedeeld in de pensioenfiche voor de verworven en/of verwachte prestatie.

Transparante redactie van de documenten

Redactie - De redactie van de onderzochte documentatie kampte met de nodige aandachtspunten:

- Slechte dosering van de hoeveelheid informatie (te weinig of te veel)
- Verzekeringstechnisch jargon
- Onlogische opbouw van een aantal documenten met verspreide en moeilijk leesbare informatie tot gevolg
- Onvoldoende concrete documenten (vb. één transparantieverlag voor een groot aantal pensioentoezeggingen met verschillende eigenschappen, kosten, gewaarborgd rendement, etc.)
- Vrijwaringsclausules die informatie onterecht uithollen
- Inhoudelijke inconsequentie tussen de verschillende documenten van eenzelfde pensioentoezegging
- ...

De hierboven vermelde bevindingen tonen aan dat er nog de nodige ruimte voor verbetering was. Met het oog hierop, formuleerde de FSMA een aantal verwachtingen en aanbevelingen. Deze worden in de volgende hoofdstukken gebundeld per sleuteldocument.

3. Verwachtingen en aanbevelingen met betrekking tot het pensioenreglement⁴

Het pensioenreglement is enerzijds het meest fundamentele sleuteldocument van een pensioentoezegging. In tegenstelling tot het transparantieverslag en de pensioenfiche dient het pensioenreglement immers niet alleen om de betrokken partijen te informeren, maar legt het alle rechten en plichten vast van de partijen betrokken bij de pensioentoezegging.

Het is anderzijds ook het meest generieke sleuteldocument van een pensioentoezegging. Het gaat om de algemene principes en betreft m.a.w. informatie die niet noodzakelijk jaarlijks wijzigt (in tegenstelling tot het transparantieverslag en de pensioenfiche), noch 'individu-afhankelijk' is (in tegenstelling tot de pensioenfiche).

3.1 Inhoudelijke verwachtingen

De FSMA **verwacht** dat volgende zaken, voor zover van toepassing, uitdrukkelijk in het pensioenreglement worden vermeld:

Aard

- de aard van de pensioentoezegging (artikel 4-13, 1° van het KB WAP);

Financiering

- de berekeningswijze van de vaste bijdrage (artikel 4-3 van het KB WAP);
- de periodiciteit van de vaste bijdragen en of deze vooraf of achteraf⁵ betaald worden (artikel 4-3 van het KB WAP);
- de financieringswijze van de pensioentoezegging (werkgevers- en/of werknemersbijdragen) (artikel 4-13, 1° van het KB WAP);
- dat de persoonlijke bijdragen op het nettoloon worden ingehouden (artikel 4-13, 7° van het KB WAP);

Kosten en taksen

- of de premietaks ten laste wordt gelegd van de aangeslotene via diens bijdragen, dan wel of de inrichter deze taks draagt (artikel 4-12 van het KB WAP);
- een beschrijving van de kosten, aan wie deze worden aangerekend en hoe (via inhoudingen op de bijdragen, op de verworven reserve en/of op het beleggingsresultaat) (artikel 4-12 van het KB WAP);

---

⁴ Volledigheidshalve wijzen we er op dat een pensioenreglement niet enkel de informatie moet bevatten die is opgenomen in dit hoofdstuk. Dit hoofdstuk bevat enkel de inhoudelijke verplichtingen die in verband staan tot de elementen die een invloed hebben op het bedrag van het aanvullend pensioen - het onderwerp van dit onderzoek -, zijnde de financiering, de risicodekkingen, de kosten en het rendement van de pensioentoezegging.

⁵ Dit wil zeggen: bij aanvang van de afgesproken periode, dan wel op het einde ervan. Zeker wanneer de frequentie waarmee de bijdrage betaald wordt lager ligt (bv. jaarlijks), kan een bijdragebetaling achteraf (i.c. op het einde van het jaar) in een lager rendement resulteren dan een bijdragebetaling vooraf (i.c. aan het begin van het jaar).

Risicodekkingen en daaraan verbonden premies

- of de werkgever dan wel de aangeslotene de overlijdensdekking en/of de invaliditeitsdekking financiert (artikel 4-12 van het KB WAP)⁶;
- dat een risicopremie van de vaste bijdrage wordt afgehouden (artikel 4-12 van het KB WAP);
- dat een risicopremie uit de verworven reserve wordt geput en - bij beheer via een tak 21 product - uit welk deel van de verworven reserves dit precies zal gebeuren ingeval van tariefwijzigingen (artikel 4-12 van het KB WAP);
- de berekeningswijze van de prestatie bij overlijden en/of bij invaliditeit (artikel 4-12 van het KB WAP);
- de werking van de winstdeelname in het kader van de overlijdensdekking, namelijk of deze ten goede komt aan werkgever, dan wel leidt tot een verhoging van de prestatie bij overlijden (artikel 4-12 van het KB WAP);
- dat de aangeslotene de mogelijkheid heeft om de omvang van zijn overlijdensdekking en/of invaliditeitsdekking zelf te kiezen, welke keuzemogelijkheden de aangeslotene precies heeft, wat de standaard overlijdensdekking en/of invaliditeitsdekking is bij het uitblijven van een keuze en hoe - en onder welke voorwaarden - hij gebruik kan maken van zijn keuzerecht (artikel 4-12 van het KB WAP);

Beleggingen

- de verschillende beleggingsmogelijkheden waartussen de aangeslotene kan kiezen, de beleggingswijze die wordt toegepast bij het uitblijven van een expliciete keuze en desgevallend de te volgen procedure en de te vervullen voorwaarden om te wijzigen van keuze (artikel 4-12 van het KB WAP);

Rendement

- of de pensioeninstelling al dan niet een rendement garandeert (artikel 4-7 en 4-13, 8° van het KB WAP);
- hoe de vrije reserve wordt gefinancierd en voor welke doeleinden zij gebruikt kan worden (artikel 4-7 en 4-8 van het KB WAP);
- Hoe het rendement wordt bepaald dat men zal toekennen aan de individuele rekeningen en volgens welke regels deze toekenning zal gebeuren (artikel 4-7 van het KB WAP);

Tak 21 product

- de draagwijdte van het door de pensioeninstelling gewaarborgde tarifaire rendement. Aangeslotenen moeten begrijpen of een eventuele wijziging van de gewaarborgde rentevoet uitsluitend betrekking heeft op bijdrageverhogingen, enkel op nieuwe bijdragen, dan wel ook op de al opgebouwde reserves (gelijkblijvende premies, opeenvolgende koopsommen of beperkte garantieduur) (artikel 4-13, 8° van het KB WAP);

---

⁶ Volledigheidshalve: Zie standpunt van de FSMA d.d. 9 mei 2017 m.b.t. de behandeling van de overlijdensdekking na uittreding: <https://www.fsma.be/nl/de-dekking-van-het-overlijdensrisico-impact-op-de-wettelijke-rendementswaarborg-en-verworven>.

- de algemene regels in verband met de verdeling en toekenning van de winstdeelname (waaruit het discretionaire karakter van de winstdeelname voldoende duidelijk blijkt) (artikel 4-7 van het KB WAP);

Tak 23 product

- het feit dat de pensioentoezegging verbonden is met een beleggingsfonds (artikel 4-7 van het KB WAP en artikel 71, § 1 van het KB Leven);
- dat het beheersreglement van het beleggingsfonds ter beschikking wordt gesteld van de aangeslotenen (artikel 71, § 4 van het KB Leven);

Pensioentoezegging verbonden met een afgezonderd fonds

- het feit dat de pensioentoezegging verbonden is met een afgezonderd fonds (artikel 4-7 van het KB WAP);
- dat het rendement van het afgezonderd fonds waaraan de pensioentoezegging verbonden is maar uitbetaald wordt als dat fonds rendabel is (artikel 4-7 en 4-12 van het KB WAP);
- het winstdelingsreglement van het afgezonderd fonds (artikel 4-7 en 4-12 van het KB WAP);

Artikel 24 van de WAP: Rendementsgarantie

- dat de inrichter op grond van artikel 24 van de WAP een rendement moet waarborgen bij uittreding, bij opheffing van de pensioentoezegging of wanneer de prestaties verschuldigd worden (artikel 4-12 van het KB WAP);
- of de verticale dan wel de horizontale methode wordt toegepast (voor zover het gaat om een pensioentoezegging die werd ingevoerd vanaf 1 januari 2016) (artikel 24, § 4 van de WAP).

3.2 Inhoudelijke aanbevelingen

De FSMA **beveelt aan** om volgende zaken, voor zover van toepassing, uitdrukkelijk in het pensioenreglement te vermelden:

Risicodekkingen en daaraan verbonden premies

- wanneer een overlidensdekking van het type UKVR is voorzien: het exacte tijdstip waarop de pensioeninstelling de verworven reserve 'vastklijkt' om de te betalen prestatie te bepalen.

3.3 Redactionele verwachtingen

Naast de algemene redactionele verwachtingen (zie hoofdstuk 6), **verwacht** de FSMA specifiek met betrekking tot de redactie van het pensioenreglement dat:

Duidelijke informatie: artikel 4-15 van het KB WAP

- het pensioenreglement de verplichtingen van de werkgever en de verplichtingen van de pensioeninstelling duidelijk omschrijft en van elkaar onderscheidt;

- de bijzondere en de algemene voorwaarden die samen een pensioenreglement vormen begrijpelijk en consequent kunnen worden samen gelezen;
- alle wettelijk voorgeschreven informatie op begrijpelijke wijze wordt opgenomen in het pensioenreglement zelf;
- informatie die samen hoort ook samen in het pensioenreglement wordt opgenomen;
- het pensioenreglement op elk moment een coherent document is; ook na iedere wijziging ervan;
- de pensioenreglementen correct en volledig aan DB2P worden gerapporteerd.

3.4 Redactionele aanbeveling

Naast de algemene redactionele aanbevelingen (zie hoofdstuk 6), **beveelt** de FSMA met betrekking tot de redactie van het pensioenreglement **aan** om:

*Duidelijke informatie:
artikel 4-15 van het KB
WAP*

- algemene voorwaarden die deel uitmaken van een pensioenreglement te beperken tot de bepalingen die wel degelijk van toepassing zijn op de pensioentoezegging.

4. Verwachtingen en aanbevelingen met betrekking tot het transparantieverslag

Het transparantieverslag is het instrument bij uitstek om over de financiële aspecten op planniveau te communiceren die jaarlijks wijzigen. De wetgever somt op welke informatie zeker in dit verslag vervat moet zitten (artikel 42, § 1 van de WAP).

4.1 Inhoudelijke verwachtingen

De FSMA **verwacht** dat volgende zaken, voor zover van toepassing, uitdrukkelijk in het transparantieverslag worden vermeld (*indien de aangeslotene voor het beheer van zijn verworven reserve kan kiezen uit verschillende beleggingsmogelijkheden moet onderstaande informatie voor elke keuzemogelijkheid worden vermeld in het transparantieverslag*):

<i>Aard</i>	• de aard van de pensioentoezegging (artikel 42, § 1, tweede lid, 1° van de WAP);
<i>Financiering</i>	• de financieringswijze van de pensioentoezegging (werkgevers- en/of werknemersbijdragen) (artikel 42, § 1, tweede lid, 1° van de WAP);
<i>Kosten</i>	• een gedetailleerde en volledige beschrijving van de kostenstructuur⁷ waaruit duidelijk blijkt: ○ welke kosten men aanrekent aan de aangeslotene en op welke wijze (via inhoudingen op de bijdragen, op de verworven reserve en/of op het beleggingsresultaat) en ○ welke kosten ten laste van de inrichter zijn (artikel 42, § 1, tweede lid, 4° en 6° van de WAP);
<i>Risicodekkingen en daaraan verbonden premies</i>	• of de werkgever dan wel de aangeslotene de overlijdensdekking financiert (artikel 42, § 1, tweede lid, 1° van de WAP)⁸; • het percentage van de toegekende winstdeelname in het kader van de overlijdensdekking en de begunstigde van deze winstdeelname (zijnde de inrichter door een lagere premie, dan wel de aangeslotene via een hogere risicodekking) (artikel 42, § 1, tweede lid, 5° van de WAP);

⁷ De concrete percentages van tarifaire kosten die werden aangerekend maken deel uit van de kostenstructuur (voor pensioeninstellingen die een rendement waarborgen zit deze verplichting overigens eveneens vervat in artikel 42, § 1, tweede lid, 6° van de WAP). Wanneer reële kosten worden aangerekend, kan een pensioeninstelling vrij bepalen op welke wijze zij deze duidelijk en nauwkeurig opneemt in het transparantieverslag. De aangeslotenen en de inrichter moeten zich wel een beeld kunnen vormen van de impact van deze kosten. Uit het onderzoek bleek alvast dat hiertoe ook bij reële kosten het werken met een concreet kostenpercentage dat de aangeslotene dan kan afzetten tegen het behaalde rendementspercentage, bijzonder sprekend is.

⁸ Volledigheidshalve: Zie standpunt van de FSMA d.d. 9 mei 2017 m.b.t. de behandeling van de overlijdensdekking na uittreding: <https://www.fsma.be/nl/de-dekking-van-het-overlijdensrisico-impact-op-de-wettelijke-rendementswaarborg-en-verworven>.

Beleggingsstrategie

- de beleggingsportefeuille waarmee de pensioentoezegging verbonden is (algemeen fonds, afgezonderd fonds, beleggingsfonds(en) of het (deel)vermogen van de IBP) (artikel 42, § 1, tweede lid, 2° van de WAP);
- de beleggingsstrategie op korte én op lange termijn. Volgens de FSMA kan er inhoudelijk pas sprake zijn van een beleggingsstrategie als op zijn minst volgende elementen aan bod komen:
  - de strategische asset-allocatie en het daarmee verbonden risicoprofiel;
  - de wijze van beheer: actief of passief beheer;
  - de risico's verbonden aan de beleggingsportefeuille (artikel 42, § 1, tweede lid, 2° van de WAP);
- de mate waarin bij het beleggen rekening wordt gehouden met sociale, ethische en leefmilieuaspecten (artikel 42, § 1, tweede lid, 2° van de WAP);

Rendement

- het behaalde bruto-rendement van de beleggingsportefeuille (artikel 42, § 1, tweede lid, 3° van de WAP);

Tak 21

- dat de pensioeninstelling een tarifair rendement waarborgt (artikel 42, § 1, tweede lid, 6° van de WAP);
- een overzicht van de door de pensioeninstelling gewaarborgde tarifaire intrestvoeten met een duidelijke aanduiding van de periode en de bijdragen waarvoor ze gelden (artikel 42, § 1, tweede lid, 6° van de WAP);
- de draagwijdte van het door de pensioeninstelling gewaarborgde tarifaire rendement. Aangeslotenen moeten begrijpen of een eventuele wijziging van de gewaarborgde rentevoet uitsluitend betrekking heeft op bijdrageverhogingen, enkel op nieuwe bijdragen, dan wel ook op de al opgebouwde reserves (gelijkblijvende premies, opeenvolgende koopsommen of beperkte garantieduur) (artikel 42, § 1, tweede lid, 6° van de WAP);
- de criteria die gehanteerd werden voor de toekenning van de winstdeelname (dan wel het feit dat geen winstdeelname werd toegekend) (artikel 42, § 1, tweede lid, 5° van de WAP);
- het percentage/de percentages van de toegekende winstdeelname (artikel 42, § 1, tweede lid, 5° van de WAP);

Artikel 24 van de WAP: Rendementsgarantie

- Welk type rendementsgarantie van toepassing is (horizontaal dan wel verticaal) (artikel 42, § 1, tweede lid, 7° van de WAP);
- het huidige financieringsniveau van de rendementsgarantie bedoeld in artikel 24 van de WAP (artikel 42, § 1, tweede lid, 8° van de WAP)

4.2 Inhoudelijke aanbevelingen

De FSMA **beveelt aan** om volgende zaken, voor zover van toepassing, uitdrukkelijk in het transparantieverlag te vermelden:

<i>Financiering</i>	• collectieve informatie over de financiering van de pensioentoezegging (totale bedrag aan gestorte bijdragen, al dan niet opgesplitst in functie van de financieringsbron (werkgevers- of werknemersbijdragen), het totaal bedrag aan tarifaire of reële kosten dat werd ingehouden, etc.);
<i>Kosten</i>	• het percentage overeenstemmend met de aangerekende reële kosten;
<i>Risicodekkingen en daaraan verbonden premies</i>	• de werking van de winstdeelname in het kader van de overlijdensdekking;
<i>Beleggingen</i>	• (de grote lijnen van) de feitelijke asset-allocatie;
<i>Rendement</i>	• enige kadering bij het behaalde rendement van de beleggingsportefeuille, o.a. door de evolutie ervan mee te geven en door dit rendement af te zetten tegen een relevante <i>benchmark</i>; • de werking van de vrije reserve en welk deel van het rendement het afgelopen jaar aan de vrije reserve werd toegekend; dan wel welk bedrag in het afgelopen jaar uit de vrije reserve werd geput; • het rendementspercentage toegekend aan de individuele rekeningen;
<i>Tak 21</i>	• de algemene regels in verband met de verdeling en toekenning van de winstdeelname (waaruit het discretionaire karakter van de winstdeelname voldoende duidelijk blijkt);
<i>Verworven rechten</i>	• het totale vermogen van de pensioentoezegging.

4.3 Redactionele verwachtingen

Naast de algemene redactionele verwachtingen (zie hoofdstuk 6), **verwacht** de FSMA specifiek met betrekking tot de redactie van het transparantieverlag dat:

<i>Volledige informatie: artikel 42, §1 van de WAP</i>	• alle wettelijk voorgeschreven informatie voldoende uitgewerkt wordt opgenomen en concreet wordt toegespitst op de pensioentoezegging in kwestie; • overbodige informatie die geen link heeft met het beheer van de pensioentoezegging uit het transparantieverlag wordt geweerd; • het transparantieverlag als een specifiek document wordt opgemaakt (en dus geen ander document hiertoe wordt hergebruikt);

Duidelijke informatie:
artikel 4-15 van het KB
WAP

- jaarlijks een transparantieverlag wordt opgesteld specifiek voor elke pensioentoezegging;
- de pensioeninstellingen jaarlijks een transparantieverlag overmaken aan de inrichter van de desbetreffende pensioentoezegging, dan wel hem op het bestaan ervan wijzen evenals op de vindplaats waar hij dit verslag desgewenst onmiddellijk kan raadplegen.

5. Verwachtingen en aanbevelingen met betrekking tot de pensioenfiche

De pensioenfiche is het document bij uitstek om de aangeslotene te informeren over zijn individuele situatie aangaande zijn aanvullend pensioen. Dit document is ook het meest toegankelijk voor de aangeslotene. Het wordt hem immers jaarlijks bezorgd, ook al verzoekt hij daar zelf niet om (i.t.t. het pensioenreglement en het transparantieverslag, die wel slechts op verzoek aan de aangeslotene te bezorgen zijn).

Een toegankelijk opgestelde pensioenfiche is dan ook het meest aangewezen instrument om de aangeslotene te informeren.

De WAP vereist dat de pensioenfiche bestaat uit twee delen. Een eerste deel bevat een limitatief aantal kerngegevens. Het tweede deel kan, op beperkt aantal verplicht op te nemen gegevens na, vrij worden ingevuld door de pensioeninstelling.

5.1 Deel 1 van de pensioenfiche

De FSMA **verwacht** dat volgende zaken, voor zover van toepassing, uitdrukkelijk in deel 1 van de pensioenfiche worden vermeld:

<i>Identificatiegegevens</i>	• de identificatiegegevens van de aangeslotene, de inrichter, de pensioeninstelling en de pensioentoezegging (artikel 26, § 4 van de WAP);
<i>Herberekeningsdatum</i>	• de herberekeningsdatum (de datum waarop de variabele elementen in aanmerking worden genomen. Deze datum wordt bepaald in het pensioenreglement) (artikel 26, § 1, eerste lid, 1° van de WAP);
<i>Verworven reserves en prestaties</i>	• de volledige verworven reserve op 1 januari van het betrokken jaar (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 1. van de WAP); • de verworven reserve opgesplitst naargelang haar financieringsbron (werkgevers- dan wel werknemersbijdragen) (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 1. van de WAP); • de verworven prestatie op 1 januari van het betrokken jaar, voor zover berekenbaar (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 2. van de WAP); • de leeftijd waarop de verworven prestaties verschuldigd zijn, d.w.z. 'de pensioenleeftijd' zoals bepaald in het pensioenreglement (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 2. van de WAP);
<i>Verwachte prestatie</i>	• de verwachte prestatie op 1 januari van het betrokken jaar (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 3. van de WAP); • de vermelding dat de verwachte prestatie een projectie is van het aanvullend pensioen in de veronderstelling dat de aangeslotene tot de pensioenleeftijd bij de inrichter in dienst blijft aan dezelfde voorwaarden als deze die golden op de herberekeningsdatum (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 3. van de WAP en artikel 4-15 van het KB WAP);

- het rendement gebruikt bij de berekening (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 3. van de WAP);
- de expliciete boodschap dat het om een raming gaat die geen kennisgeving van een recht op een aanvullend pensioen inhoudt (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 3. van de WAP);

Dekkingen bij overlijden en daaraan verbonden premies

- de prestatie bij overlijden van de aangeslotene (inclusief de winstdeelname) (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 4. van de WAP);
- of er al dan niet een wezenrente bestaat (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 4. van de WAP);
- of er al dan niet een bijkomende prestatie is voorzien in geval van overlijden door een ongeval (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 4. van de WAP);

Artikel 24 van de WAP: Rendementsgarantie

- Het bedrag van de rendementsgarantie indien dit hoger ligt dan de verworven reserve (artikel 26, § 1, eerste lid, 1°, 1. van de WAP);

5.2 Deel 2 van de pensioenfiche

Hieronder worden de **verwachtingen** en **aanbevelingen** van de FSMA met betrekking tot deel 2 van de pensioenfiche hernomen. De verwachtingen zijn in **vet** weergegeven.

Beschrijving van het plan

- Korte duiding van de pensioenfiche met de vermelding dat het om een puur informatief document gaat dat geen verdere actie van de aangeslotene vereist;
- de aard van de pensioentoezegging;
- de berekeningswijze van de vaste bijdrage;
- de financieringswijze van de pensioentoezegging (werkgevers- en/of werknemersbijdragen);
- dat 'de pensioenleeftijd' niet noodzakelijk de leeftijd is waarop het aanvullend pensioen ook daadwerkelijk kan worden uitbetaald;
- of de pensioeninstelling al dan niet een tarifair rendement waarborgt;
- een overzicht van de tarifaire rentevoeten met aanduiding van de periode en de bijdragen waarvoor zij gelden;
- in voorkomend geval de draagwijdte van het tarifair rendement. Aangeslotenen moeten begrijpen of een eventuele wijziging van de gewaarborgde rentevoet uitsluitend betrekking heeft op bijdrageverhogingen, enkel op nieuwe bijdragen, dan wel ook op de al opgebouwde reserves (gelijkblijvende premies, opeenvolgende koopsommen of beperkte garantieduur);

Berekeningselementen

- de **variabele elementen** die men nodig heeft om de verworven reserve (en desgevallend de verworven prestatie) correct te berekenen, evenals hun berekeningsdatum (artikel 26, § 1, eerste lid, 2°, 3. van de WAP⁹);

Detail verworven rechten

- de verworven prestatie opgesplitst in functie van de financieringsbron (via werkgevers- dan wel werknemersbijdragen);
- .Het bedrag van de verworven reserve dat reeds werd aangewend in het kader van vastgoedfinanciering;

Verwachte prestatie

- de parameters en hypothesen die werden gebruikt voor de berekening van de verwachte prestatie (o.a. wat betreft het gehanteerde rendement);

Evolutie van de verworven reserve

- Een beschrijving van de evolutie van de verworven reserves, vertrekkende vanuit de verworven reserves van het vorige jaar, met een overzicht van de gestorte bijdragen en het bedrag aan toegekend rendement;
  1. De **verworven reserve op 1 januari van het jaar voordien** (artikel 26, § 1, eerste lid, 2°, 2. van de WAP) (en bij een tak 23 verzekering het daarmee corresponderend aantal deelbewijzen in de achterliggende beleggingsfondsen, de eenheidswaarde van deze deelbewijzen en de namen van de achterliggende beleggingsfondsen);
  2. Een berekening van het bedrag aan bijdragen dat werd toegekend aan de individuele rekening over het afgelopen jaar, bestaande uit:
    - i. Het bedrag van de *vaste bijdrage*;
    - ii. Het bedrag en percentage van de *premietaks* die in mindering werd gebracht van de vaste bijdrage;
    - iii. Het bedrag en percentage van de *kosten* die in mindering werden gebracht van de vaste bijdrage;
    - iv. Het bedrag aan *premies voor risicodekkingen* dat in mindering werd gebracht van de vaste bijdrage;
    - v. Het bedrag van de *netto-bijdrage* dat werd toegekend aan de individuele rekening (saldo van de posten i t.e.m. iv);
  3. Een berekening van het percentage en het daarmee overeenstemmende bedrag voor de aangeslotene van het rendement dat werd toegekend aan de individuele rekening voor het afgelopen jaar, bestaande uit:

---

⁹ Het betreft o.a. het loon, de leeftijd, de dienstjaren, de keuze(s) van de aangeslotenen, etc. (zie *Parl. St.*, MvT, Kamer, DOC 53/3500, p. 45).

In het geval van een tak 21 verzekering, het percentage en het daarmee overeenstemmende bedrag voor de aangeslotene van:

- i. het *gewaarborgd rendement*;
- ii. de *kosten* ten laste van de reserve;
- iii. de *toegekende winstdeelname*;
- iv. het *deel van het rendement* dat werd *toegekend aan een vrije reserve*;
- v. het *effectief toegekende rendement* (saldo van de posten i t.e.m. iv).

In het geval van een IBP of een tak 23 verzekering, het percentage en het daarmee voor de aangeslotene overeenstemmende bedrag van:

- i. het *beleggingsrendement*;
- ii. de *kosten* ten laste van de reserve;
- iii. het *deel van het rendement* dat werd *toegekend aan een vrije reserve*;
- iv. het *effectief toegekende rendement* (saldo van de posten i t.e.m. iii).

4. De risicopremie(s) die geput werd(en) uit de reserve;
5. De verworven reserve op 1 januari van het betrokken jaar (en bij een tak 23 verzekering het daarmee corresponderend aantal deelbewijzen in de achterliggende beleggingsfondsen).

- indien de pensioentoezegging zowel met werkgevers- als met werknemersbijdragen wordt gefinancierd: een **opsplitsing** van deze bedragen **in functie van de financieringsbron** (op zijn minst het bedrag van de **verworven reserve op 1 januari van het jaar voordien** (artikel 26, § 1, eerste lid, 2°, 2. van de WAP)).

Risicodekkingen en daaraan verbonden premies

- de begunstigingsvolgorde/de aangeduide begunstigde van de overlijdensdekking en, desgevallend, de mogelijkheid om deze te wijzigen of een verwijzing naar het pensioenreglement hiervoor;
- de concrete prestatie bij invaliditeit waarop de aangeslotene aanspraak kan maken;

Keuzemogelijkheden risicodekkingen

- **dat de aangeslotene de mogelijkheid heeft om de omvang van zijn overlijdensdekking of invaliditeitsdekking te kiezen** (artikel 26, § 1, eerste lid, 2°, 3. van de WAP);
- **welke dekking op dat moment van toepassing is** (artikel 26, § 1, eerste lid, 2°, 3. van de WAP) en
- waar hij de informatie kan raadplegen over de keuzemogelijkheden, de daaraan verbonden kosten en de procedure om van keuze te veranderen.

*Keuzemogelijkheden
beleggingen*

- **dat de aangeslotene de mogelijkheid heeft om een beleggingsprofiel te kiezen** (artikel 26, § 1, eerste lid, 2°, 3. van de WAP);
- **in welk beleggingsprofiel zijn verworven reserves op dat moment belegd zijn** (artikel 26, § 1, eerste lid, 2°, 3. van de WAP);
- waar hij de informatie kan raadplegen over de keuzemogelijkheden, de daaraan verbonden kosten en de procedure om van keuze te veranderen;

Rendementsgarantie

- Het **financieringsniveau** van de rendementsgarantie op 1 januari van het betrokken jaar (artikel 26, § 1, eerste lid, 2°, 1. van de WAP).

Fiscaliteit

- De waarschuwing dat het aanvullend pensioen bij uitkering nog onderhevig zal zijn aan belastingen;

Contactgegevens

- **Waar de aangeslotene het pensioenreglement kan opvragen** (artikel 26, § 1, tweede lid van de WAP);
- **Dat de aangeslotene de gegevens betreffende zijn aanvullend pensioen kan raadplegen in DB2P** (artikel 26, § 1, tweede lid van de WAP);
- Waar de aangeslotene terecht kan indien hij vragen of klachten heeft.

5.3 Redactionele verwachtingen

Naast de algemene redactionele verwachtingen (zie hoofdstuk 6), **verwacht** de FSMA specifiek met betrekking tot de redactie van de pensioenfiche dat:

*Volledige informatie:
artikel 26, §1 van de
WAP*

- alle wettelijk voorgeschreven informatie op begrijpelijke wijze en voldoende concreet wordt opgenomen;
- de nodige aandacht wordt besteed aan de vormgeving en opbouw van de pensioenfiches om deze zo toegankelijk mogelijk te maken voor de aangeslotenen;

*Duidelijke informatie:
artikel 4-15 van het KB
WAP*

- de pensioenfiches de opdeling opgelegd in artikel 26, § 1 van de WAP respecteren;
- verworven rechten niet afgezwakt worden weergegeven in de pensioenfiche door het gebruik van overdreven ruime vrijwaringsclausules;
- wordt vermeld bij wie de aangeslotene het pensioenreglement kan opvragen;
- wordt vermeld dat de aangeslotene de gegevens betreffende zijn aanvullend(e) pensioen(en) kan raadplegen in DB2P.

5.4 Redactionele aanbevelingen

Naast de algemene redactionele aanbevelingen (zie hoofdstuk 6), **beveelt** de FSMA met betrekking tot de redactie van de pensioenfiche **aan** om:

*Duidelijke informatie:
artikel 4-15 van het KB
WAP*

- de aangroei van de verworven reserves te kaderen via een lopende rekening waarin alle kosten evenals het toegekende rendement vervat zitten;
- een concrete contactpersoon te vermelden;
- te vermelden waar de aangeslotene met zijn klachten terecht kan.

5.5 Voorbeelden

Het staat pensioeninstellingen uiteraard vrij om voorgaande verwachtingen en aanbevelingen om te zetten in een concrete pensioenfiche die voor hun aangeslotenen het best te begrijpen valt. Hieronder werden alvast drie voorbeelden opgenomen ter illustratie van hoe een pensioenfiche er zou kunnen uitzien.

Voorbeeld 1

pensioentoezegging:

- met een maandelijks lineaire vaste bijdrage;
- gefinancierd enkel met werkgeversbijdragen;
- beheerd via een tak 21 verzekering;
- beheerd via een contract met opeenvolgende koopsommen;
- met een wijziging van de tarifaire rentevoet van 3 % naar 1 %;
- met inningstoelage van 5% en inventaristoelage van 0.1 %;
- met de premietaks in mindering gebracht van de bijdrage;
- met een vaste overlijdensdekking (2 keer het salaris)

PENSIOENFICHE

Aangeslotene bij het pensioenplan:	Naam: INSZ-nummer:	<i>Naam</i> <i>Nummer</i>
Inrichter van het pensioenplan:	Naam: KBO-nummer:	<i>Naam</i> <i>Nummer</i>
Pensioeninstelling die het pensioenplan beheert:	Naam: KBO-nummer:	<i>Naam</i> <i>Nummer</i>
Identificatienummer van het pensioenplan:		<i>Nummer</i>

DEEL 1 Algemeen overzicht van uw pensioenrechten

Hieronder vindt u ter informatie een bondig overzicht van uw pensioenrechten terug. Bij de berekening van deze rechten werd rekening gehouden met uw persoonlijke situatie op <herberekeningsdatum>. In het tweede deel kan u meer details en bijkomende informatie terugvinden over deze rechten. Zo vindt u er o.a. een gedetailleerd overzicht van de evolutie van uw pensioenreserve in 2016 in terug.

Pensioenrechten op 1/1/2017

Pensioenreserve op 1/1/2017 (Gefinancierd door uw werkgever)	11.126 EUR
Hoeveel is er al gespaard voor uw aanvullend pensioen? (Meestal wordt dit bedrag 'verworven reserve' genoemd)	
Verworven prestatie op 1/1/2017	22.700 EUR
Hoeveel zal uw huidige pensioenreserve waard zijn op 01/06/2048?	
Verwachte prestatie	66.700 EUR
Hoeveel zal uw pensioenreserve waard zijn op 01/06/2048 als u tot dan in dienst blijft? Voor deze raming werd rekening gehouden met een gemiddeld geschat toekomstig jaarrendement van 2,5% (gewaarborgd rendement en winstdeelname samen, na aftrek van kosten). Het gaat om een raming en creëert dan ook geen enkel recht.	
Overlijdensdekking	50.000 EUR
Hoeveel ontvangen uw begunstigden als u zou overlijden? Dit bedrag zou aan uw begunstigden zijn uitbetaald als u op 01/01/2017 zou zijn overleden.	
Bijkomende dekkingen	
Ontvangen uw begunstigden een bijkomende tegemoetkoming als u zou overlijden door een ongeval?	Nee
Ontvangen uw kinderen een bijkomende wezenrente als u zou overlijden?	Nee

DEEL 2 Details van uw pensioenrechten

Uw pensioenplan

Deze pensioenfiche biedt u een overzicht van de rechten die u op 1 januari 2017 heeft opgebouwd binnen het pensioenplan van uw werkgever. Deze fiche houdt geen rekening met eventuele latere gebeurtenissen. Het is mogelijk dat de bedragen ondertussen geëvolueerd zijn.

Dit pensioenplan is van het type *vaste bijdragen*. Uw werkgever stort maandelijks een bijdrage op een aan u toegewezen individuele rekening bij *<naam pensioeninstelling>* ter financiering van uw aanvullend pensioen. Wanneer u op wettelijk pensioen gaat, kan u volgens de huidige wetgeving aanspraak maken op de pensioenreserve opgebouwd op uw individuele rekening.

De bijdrage is gelijk aan 4 % van uw brutoloon en wordt volledig door uw werkgever betaald bovenop uw brutoloon. Wanneer u deeltijds werkt, wordt de bijdrage in verhouding tot uw tewerkstelling vermindert.

Het pensioenplan wordt beheerd door *<naam pensioeninstelling>*. Zij waarborgt een rentevoet voor de gehele duurtijd van het contract (zijnde tot 65 jaar¹⁰) op de bijdragen die door uw werkgever op uw individuele rekening worden gestort. Zij kan de door haar gewaarborgde rentevoet wijzigen, maar de gewijzigde rentevoet is in dat geval enkel van toepassing op de bijdragen die na die wijziging worden gestort. Voor uw pensioenplan waarborgt *<naam pensioeninstelling>* tot de leeftijd van 65 jaar:

- 3 % op de nettobijdragen en winstdeelnames gestort tot en met 31/12/2012;
- 1 % op de nettobijdragen en winstdeelnames gestort vanaf 01/01/2013.

Het gewaarborgd rendement kan worden aangevuld met een deelname in de winst. Die winstdeelname is echter niet gewaarborgd. Het is de verzekeringsonderneming die jaarlijks vrij beslist of zij een winstdeelname toekent, en zo ja, voor welk bedrag.

Uw gegevens

Bij de berekening van uw pensioenbijdragen en -rechten werd rekening gehouden met uw loon en uw tewerkstellingspercentage op *<herberekeningsdatum>*.

- brutoloon:	25.000 EUR
- Tewerkstellingspercentage:	voltijds
- Geboortedatum:	25/05/1983
- Geslacht:	Vrouwelijk

U bent sinds *<aansluitingsdatum>* aangesloten bij dit pensioenplan.

¹⁰ Het is mogelijk dat deze leeftijd niet overeenstemt met uw wettelijke pensioenleeftijd. In dat geval zal het pensioenplan blijven doorlopen tot aan uw wettelijke pensioenleeftijd, maar mogelijk met een andere rentevoet.

Hoe is uw pensioenreserve geëvolueerd tussen 1/1/2016 en 1/1/2017?

		Totaal
Uw pensioenreserve op 1/1/2016		10.000 EUR
Bijdragen gestort in de loop van 2016		
Bijdragen op basis van het reglement ¹¹		1.000 EUR
Taks (4,4 %)	(-)	44 EUR
Kosten op de bijdragen (5 %) ¹²	(-)	48 EUR
Premie overlijden	(-)	30 EUR
Totaal bijdragen	(+)	878 EUR
Rendement toegekend voor 2016		
Gewaarborgd rendement (gemiddeld 2 %)	(+)	204 EUR
Kosten op de reserve (0.1 %)	(-)	10 EUR
Winstdeelname (gemiddeld 0,5 %)	(+)	54 EUR
Totaal rendement (gemiddeld 2,4 %)	(+)	248 EUR
Uw pensioenreserve op 1/1/2017		11.126 EUR

Hoe werd mijn rendement voor 2016 berekend?

Voor het jaar 2016 werd een rendement aan uw rekening toegekend van 248 EUR. Dit stemt overeen met een gemiddeld rendement van 2,4%. Een gedetailleerde berekening vindt u hieronder:

		Gewaarborgd rendement		Kosten		Winstdeelname		
Pensioenreserve op 1/1/2016								
-	Bijdragen gestort tot en met 31/12/2012	5.000 EUR	3 %	150 EUR	0,1 %	5 EUR	0 %	0 EUR
-	Bijdragen gestort vanaf 1/1/2013	5.000 EUR	1 %	50 EUR	0,1 %	5 EUR	1 %	50 EUR
Bijdragen gestort in 2016 <small>(de nieuwe bijdragen genieten maar van rendement nadat ze werden gestort)</small>		878 EUR	1 %	4 EUR	0%	0 EUR	1 %	4 EUR
Totaal rendement				204 EUR	(-)	10 EUR	(+)	54 EUR
								= 248 EUR 2,4 % gemiddeld

Gedetailleerde informatie over het beheer van uw pensioenplan kan u terugvinden in het transparantieverlag. U kan dit verslag opvragen bij uw werkgever.

Pensioenrechten uit deel 1 zijn brutobedragen

De bedragen die worden vermeld op deze fiche zijn brutobedragen. Wanneer uw aanvullend pensioen of de overlijdensdekking wordt uitbetaald, worden hier belastingen en sociale bijdragen van afgehouden.

¹¹ 4 % van het brutoloon evenredig in functie van de tewerkstellingsgraad = 4 %*25.000 euro*100 % = 1.000 euro.

¹² Er werden geen kosten aangerekend op het deel van de bijdrage waarmee de taks betaald werd.

Wettelijke rendementsgarantie

Wanneer u met pensioen gaat of wanneer u het pensioenplan zou verlaten en uw reserves zou willen overdragen, heeft u op grond van de wet recht op een minimaal rendement. Wanneer uw pensioenreserve op dat ogenblik minder bedraagt dan het bedrag van deze wettelijke rendementsgarantie, moet uw werkgever het verschil bijpassen. De rendementsgarantie bedraagt op 1/1/2017 **10.000 EUR**. Aangezien uw pensioenreserve op dat ogenblik 11.126 EUR bedraagt, is de wettelijke rendementsgarantie **volledig gefinancierd**.

Aan wie wordt de overlijdensdekking uitbetaald?

Mocht u overlijden dan wordt het bedrag van de overlijdensdekking uitbetaald aan uw huwelijkspartner of uw wettelijk samenwonende partner. Hebt u geen partner dan wordt het bedrag uitbetaald aan uw kinderen. Hebt u geen kinderen, dan wordt het bedrag uitbetaald aan uw nalatenschap.

Het pensioenreglement biedt u de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden zelf een begunstigde aan te duiden. In de volgende alinea vindt u onze contactgegevens voor mocht u meer informatie wensen.

Contact info

Indien u vragen heeft bij deze fiche of uw aanvullend pensioen kan u steeds contact opnemen met

<Naam contactpersoon>

<Telefoonnummer contactpersoon>

<Email-adres contactpersoon>

Voor meer informatie over uw aanvullend pensioen kan u ook steeds het pensioenreglement raadplegen, dat u kan opvragen bij <contactpersoon pensioenreglement> via <contactgegevens van contactpersoon pensioenreglement>. Bovendien kan u steeds de gegevens betreffende uw aanvullend pensioen raadplegen via www.mypension.be.

Voorbeeld 2

pensioentoezegging:

Idem met 1 behalve gefinancierd met werkgevers- en werknemersbijdragen;

PENSIOENFICHE

Aangeslotene bij het pensioenplan:	Naam: INSZ-nummer:	<i>Naam</i> <i>Nummer</i>
Inrichter van het pensioenplan:	Naam: KBO-nummer:	<i>Naam</i> <i>Nummer</i>
Pensioeninstelling die het pensioenplan beheert:	Naam: KBO-nummer:	<i>Naam</i> <i>Nummer</i>
Identificatienummer van het pensioenplan:		<i>Nummer</i>

DEEL 1 Algemeen overzicht van uw pensioenrechten

Hieronder vindt u ter informatie een bondig overzicht van uw pensioenrechten terug. Bij de berekening van deze rechten werd rekening gehouden met uw persoonlijke situatie op <herberekeningsdatum>. In het tweede deel kan u meer details en bijkomende informatie terugvinden over deze rechten. Zo vindt u er o.a. een gedetailleerd overzicht van de evolutie van uw pensioenreserve in 2016 in terug.

Pensioenrechten op 1/1/2017

Pensioenreserve op 1/1/2017	11.126 EUR
Hoeveel is er al gespaard voor uw aanvullend pensioen? (Meestal wordt dit bedrag 'verworven reserve' genoemd)	
Gefinancierd door uw werkgever	5.563 EUR
Gefinancierd door u	5.563 EUR
Verworven prestatie op 1/1/2017	22.700 EUR
Hoeveel zal uw huidige pensioenreserve waard zijn op 01/06/2048?	
Verwachte prestatie	66.700 EUR
Hoeveel zal uw pensioenreserve waard zijn op 01/06/2048 als u tot dan in dienst blijft? Voor deze raming werd rekening gehouden met een gemiddeld geschat toekomstig jaarrendement van 2,5% (gewaarborgd rendement en winstdeelname samen, na aftrek van kosten). Het gaat om een raming en creëert dan ook geen enkel recht.	
Overlijdensdekking	50.000 EUR
Hoeveel ontvangen uw begunstigten als u zou overlijden? Dit bedrag zou aan uw begunstigten zijn uitbetaald als u op 01/01/2017 zou zijn overleden.	
Bijkomende dekkingen	
Ontvangen uw begunstigten een bijkomende tegemoetkoming als u zou overlijden door een ongeval?	Nee
Ontvangen uw kinderen een bijkomende wezenrente als u zou overlijden?	Nee

DEEL 2 Details van uw pensioenrechten

Uw pensioenplan

Deze pensioenfiche biedt u een overzicht van de rechten die u op 1 januari 2017 heeft opgebouwd binnen het pensioenplan van uw werkgever. Deze fiche houdt geen rekening met eventuele latere gebeurtenissen. Het is mogelijk dat de bedragen ondertussen geëvolueerd zijn.

Dit pensioenplan is van het type *vaste bijdragen*. Uw werkgever stort maandelijks een bijdrage op een aan u toegewezen individuele rekening bij *<naam pensioeninstelling>* ter financiering van uw aanvullend pensioen. Wanneer u op wettelijk pensioen gaat, kan u volgens de huidige wetgeving aanspraak maken op de pensioenreserve opgebouwd op uw individuele rekening.

De bijdrage is gelijk aan 4 % van uw brutoloon. 2 % van de bijdrage wordt door uw werkgever betaald bovenop uw brutoloon. 2 % wordt door u betaald: de werkgever houdt deze bijdrage in van uw brutoloon en stort deze door aan *<naam pensioeninstelling>*. Wanneer u deeltijds werkt, wordt de bijdrage in verhouding tot uw tewerkstelling verminderd.

Het pensioenplan wordt beheerd door *<naam pensioeninstelling>*. Zij waarborgt een rentevoet voor de gehele duurtijd van het contract (zijnde tot 65 jaar¹³) op de bijdragen die door uw werkgever op uw individuele rekening worden gestort. Zij kan de door haar gewaarborgde rentevoet wijzigen, maar de gewijzigde rentevoet is in dat geval enkel van toepassing op de bijdragen die na die wijziging worden gestort. Voor uw pensioenplan waarborgt *<naam pensioeninstelling>* tot de leeftijd van 65 jaar:

- 3 % op de nettobijdragen en winstdeelnames gestort tot en met 31/12/2012;
- 1 % op de nettobijdragen en winstdeelnames gestort vanaf 01/01/2013.

Het gewaarborgd rendement kan worden aangevuld met een deelname in de winst. Die winstdeelname is echter niet gewaarborgd. Het is de verzekeringsonderneming die jaarlijks vrij beslist of zij een winstdeelname toekent, en zo ja, voor welk bedrag.

Uw gegevens

Bij de berekening van uw pensioenbijdragen en -rechten werd rekening gehouden met uw loon en uw tewerkstellingspercentage op *<herberekeningsdatum>*.

- brutoloon:	25.000 EUR
- Tewerkstellingspercentage:	voltijds
- Geboortedatum:	25/05/1983
- Geslacht:	vrouwelijk

U bent sinds *<aansluitingsdatum>* aangesloten bij dit pensioenplan.

¹³ Het is mogelijk dat deze leeftijd niet overeenstemt met uw wettelijke pensioenleeftijd. In dat geval zal het pensioenplan blijven doorlopen tot aan uw wettelijke pensioenleeftijd, maar mogelijk met een andere rentevoet.

Hoe is uw pensioenreserve geëvolueerd tussen 1/1/2016 en 1/1/2017?

		Totaal	Gefinancierd door de werkgever	Gefinancierd door de werknemer
Uw pensioenreserve op 1/1/2016		10.000 EUR	5.000 EUR	5.000 EUR
Bijdragen gestort in de loop van 2016				
Bijdragen op basis van het reglement ¹⁴		1.000 EUR	500 EUR	500 EUR
Taks (4,4 %)	(-)	44 EUR	22 EUR	22 EUR
Kosten op de bijdragen (5 %) ¹⁵	(-)	48 EUR	24 EUR	24 EUR
Premie overlijden	(-)	30 EUR	15 EUR	15 EUR
Totaal bijdragen	(+)	878 EUR	439 EUR	439 EUR
Rendement toegekend voor 2016 (een detailberekening vindt u verderop)				
Gewaarborgd rendement (gemiddeld 2 %)	(+)	204 EUR	102 EUR	102 EUR
Kosten op de reserve (0,1 %)	(-)	10 EUR	5 EUR	5 EUR
Winstdeelname (gemiddeld 0,5 %)	(+)	54 EUR	27 EUR	27 EUR
Totaal rendement (gemiddeld 2,4 %)	(+)	248 EUR	124 EUR	124 EUR
Uw pensioenreserve op 1/1/2017		11.126 EUR	5.563 EUR	5.563 EUR

Hoe werd uw rendement voor 2016 berekend?

Voor het jaar 2016 werd een rendement aan uw rekening toegekend van 248 EUR. Dit stemt overeen met een gemiddeld rendement van 2,4 %. Een gedetailleerde berekening vindt u hieronder:

		Gewaarborgd rendement		Kosten		Winstdeelname		
Pensioenreserve op 1/1/2016								
- Bijdragen gestort tot en met 31/12/2012	5.000 EUR	3 %	150 EUR	0,1 %	5 EUR	0 %	0 EUR	
- Bijdragen gestort vanaf 1/1/2013	5.000 EUR	1 %	50 EUR	0,1 %	5 EUR	1 %	50 EUR	
Bijdragen gestort in 2016 <small>(de nieuwe bijdragen genieten maar van rendement nadat ze werden gestort)</small>	878 EUR	1 %	4 EUR	0 %	0 EUR	1 %	4 EUR	
Totaal rendement			204 EUR	(-)	10 EUR	(+)	54 EUR	= 248 EUR 2,4 % gemiddeld

Gedetailleerde informatie over het beheer van uw pensioenplan kan u terugvinden in het transparantieverlag. U kan dit verslag opvragen via uw werkgever.

¹⁴ 4 % van het brutoloon evenredig in functie van de tewerkstellingsgraad = 4 %*25.000 euro*100 % = 1.000 euro.

¹⁵ Er werden geen kosten aangerekend op het deel van de bijdrage waarmee de taks betaald werd.

Pensioenrechten op 1/1/2017: detail

	Totaal	Gefinancierd door de werkgever	Gefinancierd door de werknemer
Pensioenreserve op 1/1/2017			
Hoeveel is er al gespaard voor uw aanvullend pensioen?			
Totaal	11.126 EUR	5.563 EUR	5.563 EUR
Verworven prestatie op 1/1/2017			
Hoeveel zal uw huidige pensioenreserve waard zijn op 65 jaar?			
Totaal	22.700 EUR	11.350 EUR	11.350 EUR
Verwachte prestatie			
Hoeveel zal uw pensioenreserve waard zijn op 65 jaar als u tot dan in dienst blijft?			
<i>Voor deze raming werd rekening gehouden met een gemiddeld geschat toekomstig jaarrendement van 2,5% (gewaarborgd rendement en winstdeelname samen, na aftrek van kosten)). Het gaat om een raming en creëert dan ook geen enkel recht.</i>			
Totaal	66.700 EUR	33.350 EUR	33.350 EUR

De bedragen die worden vermeld op deze fiche zijn brutobedragen. Wanneer uw aanvullend pensioen of de overlijdensdekking wordt uitbetaald, worden hier belastingen en sociale bijdragen van afgehouden.

Wettelijke rendementsgarantie

Wanneer u met pensioen gaat of wanneer u het pensioenplan zou verlaten en uw reserves zou willen overdragen, heeft u op grond van de wet recht op een minimaal rendement. Wanneer uw pensioenreserve op dat ogenblik minder bedraagt dan het bedrag van deze wettelijke rendementsgarantie, moet uw werkgever het verschil bijpassen. De rendementsgarantie bedraagt op 1/1/2017 **10.000 EUR**. Aangezien uw pensioenreserve op dat ogenblik 11.126 EUR bedraagt, is de wettelijke rendementsgarantie **volledig gefinancierd**.

Aan wie wordt de overlijdensdekking uitbetaald?

Mocht u overlijden dan wordt het bedrag van de overlijdensdekking uitbetaald aan uw huwelijkspartner of uw wettelijk samenwonende partner. Hebt u geen partner dan wordt het bedrag uitbetaald aan uw kinderen. Hebt u geen kinderen, dan wordt het bedrag uitbetaald aan uw nalatenschap.

Het pensioenreglement biedt u de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden zelf een begunstigde aan te duiden. Hieronder vindt u onze contactgegevens voor mocht u meer informatie wensen.

Contact info

Indien u vragen heeft bij deze fiche of het hierin opgenomen aanvullend pensioen kan u steeds contact opnemen met

<Naam contactpersoon>

<Telefoonnummer contactpersoon>

<Email-adres contactpersoon>

Voor meer informatie over uw aanvullend pensioen kan u ook steeds het pensioenreglement raadplegen, dat u kan opvragen bij <contactpersoon pensioenreglement> via <contactgegevens van contactpersoon pensioenreglement>. Bovendien kan u steeds de gegevens betreffende uw aanvullend pensioen raadplegen via www.mypension.be.

Voorbeeld 3

pensioentoezegging:

- met een maandelijks lineaire vaste bijdrage;
- gefinancierd enkel met werkgeversbijdragen;
- beheerd via een **IBP**;
- met de premietaks in mindering gebracht van de bijdrage;
- met alle reële kosten, goed voor 0.9 % van het vermogen van de IBP, ten laste van het rendement;
- met een overlijdensdekking gelijk aan de verworven reserve.

PENSIOENFICHE

Aangeslotene bij het pensioenplan:	Naam:	<i>Naam</i>
	INSZ-nummer:	<i>Nummer</i>
Inrichter van het pensioenplan:	Naam:	<i>Naam</i>
	KBO-nummer:	<i>Nummer</i>
Pensioeninstelling die het pensioenplan beheert:	Naam:	<i>Naam</i>
	KBO-nummer:	<i>Nummer</i>
Identificatienummer van het pensioenplan:		<i>Nummer</i>

DEEL 1 Algemeen overzicht van uw pensioenrechten

Hieronder vindt u ter informatie een bondig overzicht van uw pensioenrechten terug. Bij de berekening van deze rechten werd rekening gehouden met uw persoonlijke situatie op <herberekeningsdatum>. In het tweede deel kan u meer details en bijkomende informatie terugvinden over deze rechten. Zo vindt u er o.a. een gedetailleerd overzicht van de evolutie van uw pensioenreserve in 2016 in terug.

Pensioenrechten op 1/1/2017

Pensioenreserve op 1/1/2017 (Gefinancierd door uw werkgever) 11.196,8 EUR

Hoeveel is er al gespaard voor uw aanvullend pensioen? (Meestal wordt dit bedrag 'verworven reserve' genoemd)

Verwachte prestatie 69.600 EUR

Hoeveel zal uw pensioenreserve waard zijn op 01/06/2048 als u tot dan in dienst blijft?

Voor deze raming werd rekening gehouden met een gemiddeld geschat toekomstig jaarrendement van 2,5% (rendement na aftrek van kosten). **Het gaat om een raming en creëert dan ook geen enkel recht.**

Overlijdensdekking 11.196,8 EUR

Hoeveel ontvangen uw begunstigten als u zou overlijden?

Dit bedrag zou aan uw begunstigten zijn uitbetaald als u op 01/01/2017 zou zijn overleden.

Bijkomende dekkingen

Ontvangen uw begunstigten een bijkomende tegemoetkoming als u zou overlijden door een ongeval? *Nee*

Ontvangen uw kinderen een bijkomende wezenrente als u zou overlijden? *Nee*

DEEL 2 Details van uw pensioenrechten

Uw pensioenplan

Deze pensioenfiche biedt u een overzicht van de rechten die u op 1 januari 2017 heeft opgebouwd binnen het pensioenplan van uw werkgever. Deze fiche houdt geen rekening met eventuele latere gebeurtenissen. Het is mogelijk dat de bedragen ondertussen geëvolueerd zijn.

Dit pensioenplan is van het type *vaste bijdragen*. Uw werkgever stort maandelijks een bijdrage op een aan u toegewezen individuele rekening bij *<naam pensioeninstelling>* ter financiering van uw aanvullend pensioen. Wanneer u op wettelijk pensioen gaat, kan u volgens de huidige wetgeving aanspraak maken op de pensioenreserve opgebouwd op uw individuele rekening.

De bijdrage is gelijk aan 4 % van uw brutoloon en wordt volledig door uw werkgever betaald bovenop uw brutoloon. Wanneer u deeltijds werkt, wordt de bijdrage in verhouding tot uw tewerkstelling verminderd.

Uw pensioenplan wordt beheerd door *<naam organisme voor de financiering van pensioenen>*. Zij belegt de bedragen die door uw werkgever op uw rekening worden gestort op zorgvuldige wijze, maar waarborgt hier geen rendement op.

Uw gegevens

Bij de berekening van uw pensioenbijdragen en -rechten werd rekening gehouden met uw loon en uw tewerkstellingspercentage op *<herberekeningsdatum>*.

- brutoloon: 25.000 EUR
- Tewerkstellingspercentage: voltijds
- Geboortedatum: 25/05/1983
- Geslacht: vrouwelijk

U bent sinds *<aansluitingsdatum>* aangesloten bij dit pensioenplan.

Hoe is uw pensioenreserve geëvolueerd tussen 1/1/2016 en 1/1/2017?

		Totaal
Uw pensioenreserve op 1/1/2016		10.000 EUR
Bijdragen gestort in de loop van 2016		
Bijdragen op basis van het reglement ¹⁶		1.000 EUR
Taks (4,4 %)	(-)	44 EUR
Totaal bijdragen	(+)	956 EUR
Rendement toegekend voor 2016 (een detailberekening vindt u verderop)		
Beleggingsrendement (3,2 %)	(+)	335 EUR
Kosten op de reserve (0,9 %)	(-)	94,2 EUR
Totaal rendement (2,3 %)	(+)	240,8 EUR
Uw pensioenreserve op 1/1/2017		11.196,8 EUR

¹⁶ 4 % van het brutoloon evenredig in functie van de tewerkstellingsgraad = 4 %*25.000 euro*100 % = 1.000 euro.

Hoe werd uw rendement voor 2016 berekend?

Voor het jaar 2016 werd een rendement aan uw rekening toegekend van 240,8 EUR. Dit stemt overeen met een toegekend rendement van 2,3%. Een gedetailleerde berekening vindt u hieronder:

		Beleggingsrendement		Kosten		
Pensioenreserve op 1/1/2016	10.000 EUR	3,2 %	320 EUR	0.9 %	90 EUR	
Bijdragen gestort in 2016 <small>(de nieuwe bijdragen genieten maar van rendement nadat ze werden gestort)</small>	956 EUR	3,2 %	15 EUR	0,9 %	4,2 EUR	
Totaal rendement		(+)	335 EUR	(-)	94,2 EUR	= 240,8 EUR 2,3 %

Gedetailleerde informatie over het beheer van uw pensioenplan kan u terugvinden in het transparantieverlag. U kan dit verslag opvragen via uw werkgever.

Pensioenrechten uit deel 1 zijn brutobedragen

De bedragen die worden vermeld op deel 1 van deze fiche zijn brutobedragen. Wanneer uw aanvullend pensioen of de overlijdensdekking wordt uitbetaald, worden hier belastingen en sociale bijdragen van afgehouden.

Wettelijke rendementsgarantie

Wanneer u met pensioen gaat of wanneer u het pensioenplan zou verlaten en uw reserves zou willen overdragen, heeft u op grond van de wet recht op een minimaal rendement. Wanneer uw pensioenreserve op dat ogenblik minder bedraagt dan het bedrag van deze wettelijke rendementsgarantie, moet uw werkgever het verschil bijpassen. De rendementsgarantie bedraagt op 1/1/2017 **10.000 EUR**. Aangezien uw pensioenreserve op dat ogenblik 11.196,8 EUR bedraagt, is de wettelijke rendementsgarantie **volledig gefinancierd**.

Contact info

Indien u vragen heeft bij deze fiche of uw aanvullend pensioen kan u steeds contact opnemen met

<Naam contactpersoon>

<Telefoonnummer contactpersoon>

<Email-adres contactpersoon>

Voor meer informatie over uw aanvullend pensioen kan u ook steeds het pensioenreglement raadplegen, dat u kan opvragen bij <contactpersoon pensioenreglement> via <contactgegevens van contactpersoon pensioenreglement>. Bovendien kan u steeds de gegevens betreffende uw aanvullend pensioen raadplegen via www.mypension.be.

6. Algemene redactionele verwachtingen en aanbevelingen

6.1 Algemene redactionele verwachtingen

De FSMA **verwacht** met betrekking tot de redactie van de sleuteldocumenten (artikel 4-15 van het KB WAP) dat:

- men consequent eenzelfde terminologie en omschrijving hanteert voor eenzelfde begrip en dit zowel binnen hetzelfde document als over de verschillende documenten heen;
- de inhoud van alle documenten verbonden aan een pensioentoezegging inhoudelijk consequent is;
- men verzekeringstechnisch jargon vermijdt en een eenduidige terminologie en uitleg hanteert, die is afgestemd op het doelpubliek;
- men de nodige aandacht besteedt aan een duidelijke vormgeving en opbouw van de documenten om deze zo toegankelijk mogelijk te maken voor de aangeslotenen;
- men niet nodeloos verwijst naar wettelijke bepalingen en, waar wel nuttig, men tevens de inhoud van de wettelijke bepaling in begrijpelijke termen herneemt;
- men de taalwetgeving naleeft;
- (kruis)verwijzingen correct zijn en enkel verwijzen naar documenten waartoe de aangeslotene eenvoudig en snel toegang heeft.

6.2 Algemene redactionele aanbevelingen

De FSMA **beveelt** met betrekking tot de redactie van de sleuteldocumenten **aan** om:

- nutteloze herhaling in hetzelfde document te vermijden;
- de belangrijkste termen uit de WAP (zoals verworven reserve en verworven prestatie) te vermelden, zij het met voldoende omkadering. Voor zover het document gebruik maakt van een eigen, vereenvoudigde, terminologie verdient het aanbeveling om in de toelichting naar de wettelijke termen te verwijzen (hierbij kan in het bijzonder gedacht worden aan de terminologie die Sigedis vzw hanteert in haar applicatie voor de burgers op www.mypension.be);
- het document vlot toegankelijk te maken voor de aangeslotenen door het zo snel mogelijk aan te reiken indien zij erom verzoeken en/of door het op een (afgeschermd) website te plaatsen.